

СТАНОВИЩЕ

от професор **Иванка Бончева Паунова, д.пс.,**
клиничен психолог-психотерапевт
Катедра по Психиатрия и Медицинска психология, МУ-Варна

Относно: конкурс за присъждане на научна степен „Доктор на науките” по направление 3.2. Психология (клинична психология) с кандидат **ДОЦ. РУМЯНА КИРИЛОВА КРУМОВА-ПЕШЕВА, д.пс.** към Катедрата по социална, трудова и педагогическа психология при СУ „Св. Климент Охридски”- София, Философски Факултет

Съгласно решение на Факултетен съвет, протокол № 6/ 07.03.2017 г. и заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” - София № РД-38-183/14.03.2017г. и с решение на Председателя на Научното жури съм определена като член на НЖ да представя становище.

Настоящата дисертацията на доц. Румяна Крумова-Пешева, д.пс. е естествено научно-практическо продължение на работата на един навлязъл в практиката клиничен психолог и психотерапевт с богат, преминал през собствените му усилия и умения контакт с пациенти-реципиенти и донори.

Този факт, както и внимателно проучената актуална и класическа научна литература по проблема (цитирани 272 заглавия, главно на латиница), превръща дисертацията в многопластов анализ на натрупания собствен опит. В известен смисъл дисертацията в своето съдържание е едно по-задълбочено и психодинамично проследяване на целия процес на донорството, аспект от който представлява разработката на Румяна Крумова-Пешева за получаване на НОС „Доктор” на тема „Модел на психологическа работа при пациенти с трансплантация на орган” през 2011г.. В това надграждане и обогатяване доц. Крумова-Пешева демонстрира своя водеща способност – да бъде последователна и задълбочена както в името на науката, така и за медицинската практика на един клиничен психолог в соматична клиника. Подчертавам този факт, защото мисля, че това е едно пионерско начинание, заслужаващо адмирации.

Полето на работа на клиничен психолог в соматиката е все още малко разработено у нас като практика, но и като дидактика на преподаване в обучението по психология, респ. по клинична психология. Това проличава и в цитираната по дисертацията литература – липсват други наши автори с

разработки в този план. В противовес на това предоставеният от автора списък на собствени публикации по проблема е с внушителната бройка 33.

Целта на дисертационния труд, поставените задачи и използвания инструментариум за разгръщането им отразява задълбочените, системни изследователски търсения на доц. Крумова-Пешева в областта на трансплантацията на орган, както и практическото място на клиничния психолог в лекуващия екип. Научните ѝ усилия вървят по посока на прецизиране на съдържанията на психологическата подготовка на донора, респ. на реципиента. За целта Румяна Крумова-Пешева въвежда понятието „психична готовност за донорство“. Ценното в този конструкт е, че той позволява да се обхване както рационалната нагласа, така и по-дълбоките, емоционално наситени съзнателни и несъзнавани мотиви за встъпване в подобен процес. Психичната готовност за донорство е разгледана като сложно единство от намерение и желание, от влияние на жизнените концепции за даване, респ. получаване на чужд орган - от жив или трупен донор, от спецификата на йерархията в семейството на донора и реципиента и стила на семейните контакти.

В изведените резултати доц. Крумова-Пешева доказва, че проследяването на горните параметри са важни не само в подготовката на лицата за донорския процес, но и в следтрансплантационната адаптация на донора и особено на реципиента. Психологическата наука и практика познава факти на отхвърляне на орган и бременност поради липса на положителна мотивация на емоционално ниво, въпреки формално добрата мотивация на съзнателно ниво. Ето този феномен от практиката се е опитала да предотврати доц. Крумова-Пешева, предлагайки своя нов вариант (обогатена версия на тази от 2011г.) на „Методика за оценка на психичната готовност за донорство“. Методиката притежава диагностична, консултативна и мотивационна стойност и е вплетена в „Модел за психологична и психотерапевтична грижа“. Всичко това позволява да бъдат отразени не само жизнени факти (главно в помощ на екипа), но и впечатления, отношения и картини, „оцветени“ от „плътта и кръвта“ на конкретната личност. По този начин в психологическата грижа за донор и реципиент се вплитат минало, настояще и бъдеще - „без проблема и с новия орган“ (за реципиента) и „с оперативно нарушената цялост на моя орган“ (за донора). Резултатите, поднесени в дисертацията, доказват убедително научния факт, че човек интегрирал с положителна нагласа събитието в себе си, се радва на добро физическо и психическо здраве. Тук е редно да се назове понятието „качество на живот“, проследено и обективизирано, както в предлаганата от доц. Крумова-Пешева „Методика“, така и в резултатите, получени при обследването на

експерименталната извадка от 41 потенциални донора – 23 за чернодробна и 18 за бъбречна трансплантация.

Като особено силна страна на научната разработка на доц. Румяна Крумова-Пешева отчитам факта на приложение на „*Методиката*”. Тя се явява един конструкт в опора на консултативната дейност на клиничния психолог, а не просто въпросник в стила на психодиагностична методика. Поради това си естество „*Методиката*” позволява да бъде използвана в смисъла на системна работна схема на психолога-психотерапевт в поредица от контакти с потенциалния донор и реципиента и като обективен протокол, позволяващ отразяване в завършек на взетото от потенциалния донор, респ. от реципиента решение. В един такъв процес на изработване на мотивация и вземане на решение и особено в проследяване на психичното състояние на двамата участника в трансплантацията е възможно да се минимализира социално желателното поведение и да се изведат и преработят лесно онези емоционални доминанти, които в добрия или лошия вариант са пусков механизъм в изграждане на избора, мотивацията и решението за трансплантационния процес.

Заслужава отбелязване и факта на приложение на психоаналитичната психотерапевтична подготвеност на автора. В хода на психологическата подкрепа на донора и реципиента доц. Крумова-Пешева разработва и прилага практически своето виждане за „*новия орган като нов свръхазов елемент*”.

Като завършек на дисертационния труд доц. Крумова-Пешева поднася в 5-те си извода не само резултата на своята дейност – модела на работа при използване на първата по рода си „*Методика за изследване на психичната готовност за донорство*”, но и препоръки за обогатяване на приложението ѝ в рамките на фамилен сетинг за консултиране и психотерапия.

Отразеното от самия автор виждане на собствените научни и научно-практически изводи още веднъж показват сериозната пионерска дейност, която доц. Крумова-Пешева е реализирала в качеството си на навлязал в практиката на трансплантацията клиничен психолог и като учен. Въведеният от нея научен конструкт „*психична готовност за донорство*“ (без аналог в световния опит до настоящия момент) и *Методиката за оценка на психичната готовност за донорство* (авторски продукт) са основателна, модерна научно-практическа постановка за изграждане на професионален алгоритъм за качествена психодиагностична и психотерапевтична дейност в областта на трансплантацията.

В заключение считам, че доц. Румяна Крумова-Пешева, д.пс. убедително представя в дисертационния си труд на тема „*Психична готовност за донорство в трансплантационната практика*” притежаването на богат

практически опит на клиничен психолог-психотерапевт, както и уменията на задълбочен, последователен в своите научни дирения и постижения учен. Разглежданата тематика е актуална за практиката и изключително новаторска с психотерапевтичните и психоаналитични трактовки в нея. Научната разработката представлява не само отражение на пионерската практическа дейност на автора, но е и безспорен принос в развитието на съвременната клинична психология като наука.

Отразеното до тук ми дава основание да оценя високо положително дисертационния труд на автора и да предложа на уважаемото Научно жури да удостои заслужено доц. Румяна Крумова-Пешева с НАУЧНАТА СТЕПЕН „ДОКТОР НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИТЕ НАУКИ” по професионалното направление 3.2. Психология (клинична психология).

12.05.2017г.

Изготвил становището:

/ проф. Иванка Бончева, д.пс./

